

GAZETY KORRESPONDENTA

Z WARSZAWY DNIA 25. LUTEGO ROKU 1800. we WTOREK.

z Paryża dnia 7. Lutego.

Generał *Desfourneaux* agent Rządowy w *Gwadalupie* deportowany do *Francyi* przez Administracyę krajową, przybył w tych dniach do *Paryża*.

Obywatel *Deconchy* Adjutant Generała *Dupont* Dyrektora gabinetu Topograficznego w ministerium wojennym, wyjechał dnia dzisiejszego do armij *Włoskiej* z poleconemi sobie depefzami do Generała *Massey*.

Szuani których dnia 2. t. m. Rada wojenna 17 dywizyi na śmierć skazała, odwołali się do Rady Rewizyjney.

Czternaśta dywizya wojenna której główna kwatery znajduje się w *Caen*, została przyłączoną do 15 i 17tej dywizyi pod kommandą Generała *Lefebvre*.

Zapewniają, iż Rekwizycyonistom i konfrypcyjnym dana będzie wolność przystawienia na swoje miejsce innych ludzi, podług prawa w tej mierze zaszłego, a później odwołanego. Atoli Generał *Lefebvre* wydał do tych którzy na swoich miejscach nie stanęli Proklamacyę, w której zagraża całą surowością Rządu, jeżeli w czterech dniach nie staną się posłusznymi. Co pięć dni odprawiać się będzie rewizya chroniących się, równie iako i przechowujących.

Dnia 5 Trybunał wotował na przyjęcie projektu Prawa dozwalającego nowej przewłoki nabywającym dobra Narodowe, dla uwolnienia ich od opłaty części którą w gotowiznie przystawić mają.

Ciało Prawodawcze przyjęło projekt Prawa nowej przewłoki dla zaręczycielów względem uskutecznienia Prawa 11 Nivos.

Zapewniają, iż *St Agnan* szef Szuanow w departamencie *Orne* przystąpił do pacyfikacyi.

Jest prawie pewną rzeczą mowi *Dziennik Paryzki*, iż Insurgenci którzy się jeszcze pozostali w *Morbihan*, i na brzegach pułnocnych, tak szefowie iako i żołnierze, nie chcą mieć za przewodników *Anglikow*.

Projekt Prawa stosowny do organizacyi Trybunału kassacyjnego odrzucony został przez Ciało Prawodawcze. *Thiers* mowił przez 3. kwadrans przeciwko temu projektowi, i dał w tym zdarzeniu (mowi *Przyjaciel Praw*) dowody swoich talentow i swojej odwagi.

Rozgłaszają, iż Generał *Lefebvre* będzie miał tytuł Generała Lieutenanta iako dowodzący w dzielnicy, w której się znajduią nypierwsze Rzpłtey władze.

Swieży list z *Augers* zawiera w sobie niektóre szczeguły o pacyfikacyi *P. de la Prévalaye*, między innemi wyraża: *P. de la Prévalaye* główniejszy dowódzca Szuanow w departamencie *Ille i Vilaine*, przysłał Generałowi *Hedouville* przystąpienie do pacyfikacyi przyjętej przez dywizye PP. *d'Autichamp*, *Chatillon*, i *Bourmont*. To przystąpienie przywiezione mu było dnia wczorajszego przez *P. de Laudemont* siostrzeńca *P. de Prévalaye*. Nie było bardziey od innych spóźnione iak tylko dla trudney w tym kraju korespondencyi. Przez to szczęśliwe zdarzenie nie zostało już do walczenia iak tylko z kupami dowodzey *Georges*, które zajmują Departa-

menta *Morbihan i Cotes du Nord*, oraz z buntownikami pod komendą *Frotté* zajmującami część Departamentu *Orne i la Manche*. Ta wiadomość jest tym ważniejszą, iż odtąd przecięta zostanie komunikacja między dowódcami *Georges i Frotté*, co ich nie mało osłabia.

Dziennik *Sporow* opisuje bitwę, która nastąpiła pomiędzy Republikanami i Royalistami, a o której inne Dzienniki nie dotąd nie wspomniały. Szczegóły jej następujące podaje: Dnia 4. *Pluviose* (24. Stycznia) Drugi batalion 30tej Pułbrygady idąc z *Tours* do *Mans*, odebrał w *Ecmoy* rozkaz zwrocenia się ku *Angers*. O 4. godzinie wieczorem Szuan w liczbie 3500. atakowali go i rozproszyli w *Foullletourte*. kommandant wcześniej o tym uwiadomiony, kazał uderzyć na trwogę i zgromadził co tylko mógł mieć w bliskości wojska, lecz po najlepszym odporze przymuszony ustąpić większej liczbie, i nie mając potrzebnej amunicyi, zrobił sobie miejsce bagietami przez nieprzyjacielskie szeregi, i oddalił się ku *Mans*.

Z *Draguignan*, w Departamencie *du Var* pod dniem 20. Stycznia donoszą: Około 1200 ludzi z 24. i 18. Pułbrygady uciekło od armij *Włoskiej* z bronią, bagażami i chorągwiami, bez oficerów. Przybyli tu dnia 15 wieczorem, i rozłożeni zostali po domach mieszkańców. Generał *Masfena* zalecił kommissarzowi Centralnemu, ażeby się umówił z szefem 25tej Pułbrygady dla odprowadzenia tych ludzi sposobem łagodności, inaczej ażeby użył siły. Szrodki zgody na próżno były przez dwa dni używane, a dnia 18. o 2. godzinie z rana miasto *Draguignan* zostało opasane, chorągwie zabrane i stanowiska zajęte. Rozstawione po placach wojsko uderzyło na domy i zajęło buntowników. Żadne niebezpieczeństwo, żadne bezprawie dnia tego nie

skazyło. Insurgenci powrocili do *Nicei* pod eskortą 25tej Pułbrygady, siedmiu najszybszych oczekują w więzieniu na wyrok wodza.

Listy z *Genui* pod dniem 20. Stycznia zawiera w sobie co następuje: „Generał *d'Arnaud* dowodzący na wschodnim brzegu *Genui* zajął nazad stanowisko *Torriglia*. Zda się, iż *Francuzi* chcą uprzeczyć atak przez nieprzyjaciół przysposabiany. Na wschodni brzeg przybyły dwie Pułbrygady, które należały do armii *Francuskiej* w *Szwajcaryi*. Ich przeznaczeniem jest wzmocnienie stanowisk wąwozu *Tende*. Zarazliwe choroby wzmagają się w Zachodniej stronie *Genui*, w *Final i Sawonie* wiele wymarło ludzi. Lękamy się, ażeby ta zaraza nie przeszła także do naszego miasta, którego szpitale napełnione są chorem.

z Paryża d. 8. Lutego.

Generał *Brune* wydał dwie nowe Proklamacje, jedną do mieszkańców departamentu *Morbihan*, drugą do żołnierzy swojej armii. W pierwszej pisanej pod dniem 31. Stycznia przekłada zbuntowanemu ludowi ażeby się nie dał uwodzić nieprzyjaciółom Rządu, i zastanawiał się nad wielkością strat jakich już w rozmaitych bitwach doświadczył. Wystawia dowódcę, iż są przez fałszywe uwiedzeni nadzieje, a Kapłanem Religij, iż nadaremnie spodziewają się uniknąć gniewu Nieba i ukarania od ludzi, jeżeli nie zapobiegną krwi rozlaniu. A potem kończy: Obywatele, którzy zostawacie swoim obowiązkom wiernymi, dodajcie więcej siły memu głosowi, i przykładajcie się wraz ze mną na wyratowanie od nieuchronnej zguby nieszczęśliwych, którym miłoby nam było powrócić imię *Francuzów* i braci. — Ta Proklamacja przetłumaczona była na język właściwy wieśniakom tego kraju.

W drugiej Proklamacji pod dniem 1. Lutego Generał *Brune* przekłada swoim żołnierzom, iż zdrada i zemsta zaostrza swoje sztylety i przymusza ich do uzbrojenia się dla publicznego bezpieczeństwa; przypomina swój wstręt waleczenia przeciw *Francuzom*, i swoje starania na oświecenie zaślepionych umysłów; w zadatek szczerego do Ojczyzny powrotu żąda, ażeby buntownicy złożyli tę broń która w ich ręku jest narzędziem zamięszania i jakie obcy nieprzyjaciele corocznie wzbudniają.

Anglicy którzy zagrażali brzegom *Quiberon*, oddalili się na wysokie morze. Ładunki rzucó-

ne na brzegi dla uzbrojenia i ubioru Rojalistów zabrane zostały przez wojska Republikańskie. (Monitor.)

Jacob mianowany został pierwszym sekretarzem legacji Hiszpańskiej, Dusault drugim.

Pierwsze ciągnięcie Loteryi 12. milionów wyrokiem Konsulów upoważnione, odprawi się dnia 16. t. m. Z 40. tysięcy biletów wyciągniętych będzie 10. tysięcy.

Konsulowie na żądanie Senatu Konserwatorów zezwolili, na użycie biblioteki z arsenału. Z tego powodu też biblioteka przeniesiona będzie do *Luxemburga*, gdzie zatrudniają się przygotowaniem miejsca dla niej przygotowanego.

Trzy posłancy *Angielscy* przybyli do *Port-Malo* z 1050. jeńców *Francuzkich* wojskowych i marynarzów.

Poultier wyraża, iż zatrzymano w drodze trzy skrzynie ręcznej strzelby które wysłano z *Paryża* dla Rojalistów.

Siedmiu szuanów na śmierć skazanych którzy się odwołali do sądu rewizyjnego, wczoraj rozstrzelanemi zostali.

Podług rozkazu pierwszego Konsula Generala *Lefebvre* przeglądał magazyny wojskowe w *Paryżu*. Wszystkie potrzeby dla wojska znalazł lub niedostateczne lub w iak najgorszym gatunku.

Dnia onegdajszego dana była reprezentacja Opery *Adrian*, którą dawny Dyrektoryat zakazał.

Pewny Zegarmistrz zrobił zegarek w którym się znajdują wszystkie obroty Niebieskie, a nawet zaćmienia i peryod 25 tysięcy lat.

General brygady *Houdelet* pisze pod 9 *Pluvios* z *Lorient* do Generala *Brune*, iż dnia 7 (27) na czele 500 ludzi atakował i zniósł zgromadzonych w *Quislenée* Szuanów w liczbie 2000 będących; główna ich kwatera w *Bubry* została zajęta. Utracili w tej sprawie około 300 ludzi i porzucili wiele broni. (Artykuł urzędowy.)

General *Lefebvre* przesał pierwszemu Konsulowi nowy *Rapport* Generala *Chamberlaca* który donosi, iż *Adjutant Doimenau* dnia 5 Lutego przy zamku *Lacheaux* blisko *Domfront* atakował dywizją dowodzący *Frotté*, iż zginęło 15 Rojalistów, żaden zaś z Republikanów nawet nieodebrał rany.

Podług *Przyjaciela Praw* General *Brune* został rannym w bitwie którą wydał dowodzący *Georges*. Toż pismo dodaje, iż Szuanów zostało całkowicie zbitymi. Liczba ich była 15 tysięcy. Republikanów zaś tylko 6 tysięcy. Kawaleria *Nanterska* cudów dokazywała mężstwa, strzelanie trwało 15 godzin pomiędzy *Rhedon* i *Vannes*. Szuanów utracili 4000 ludzi,

inni odparci do *Quiberon* gdzie są obleżonemi.

Listy z *Angers* pod dniem 3 wyrażają, iż *Georges* żądał od Generala *Brune* kapitulacji. Dodał, iż *Bourmont* pomimo swego przyśpieszenia do ugody przez *Chatillona* i *d'Aulichamp* uczynionej, waha się jeszcze w rozpuszczeniu swoich ludzi. Szuanów z *Ylle* i *Vilaine* rozchodzą się. Jeden z szefów tej partii przybył tu i wyjeżdża do *Paryża*.

Pierwszy Konsul wyprawił kuryera do Generala *Maseny*. Domyslał się, iż kampania rozpoczęta będzie, a wszelka nadzieja pokoju zniszczona. (Przyjaciel Praw.)

Liczba Obywateli którzy przyjęli konfucyę wynosi 3,011,007, a liczba tych, którzy ją odrzucili 1562.

z *Bruxelli* d. 8. Lutego.

Donoszą z *Hagi*, iż za miesiąc armia narodowa *Batawska* dokończona będzie do 32. tysięcy ludzi. Oprócz tego Rządu utrzymywać będzie na swoim żołdzie 25. tysięcy wojska *Francuzkiego*, niemniej dwa regimenty *Niemieckie Waldeck i Saxe-Gotha*. General *Augercau* ma wkrótce przeglądać znaczniejsze fortece *Hollandyi*.

z *Lintz* dnia 4 Lutego.

Z dnia 2 na 3 *Xiaze Kondeusz* odebrał kuryera z *Wiednia* z depeszami podług których korpus jego ma zostawać w *Lintz* aż do nowych rozkazów. Te depesze przysłał mu były przez ministra *Rosyjskiego* wraz z *P. Wickham* znajdującym się w tym momencie w *Wiedniu*. Najdalej na dzień 8 oczekujemy kuryera z *Peterzburga* który przywiezie z sobą ostateczne postanowienie względem armii *Kondeusza*.

z *Strazburga* dnia 6 Lutego.

Z *Helwecyi* przybyło znaczne korpus wojska nad *Rén*. Niewiadomo jest czyli tam pozostanie, czyli postąpi poniżej rzeki. Spodziewamy się, iż nasze wojska przy *Moguncyi* znajdujące się wkrótce uderzą na korpus *Mogunckie*. General *Saint Suzanne* udał się do tego miasta.

z *Donaeschingen* d. 5. Lutego.

Cała armia *Austryacka* znajduje się teraz na zimowych kwaterach. Kawaleria po większej części cofnęła się nad *Dunaj*. Infanteria stoi na przedzie ku *Renowi*. W okolicach głównej kwatery rozstawieni są grenadyerowie. Batalion grenadyerów *Arcy-Xcja Karola* odebrał niedawno nową chorągiew, którą poświęcono z wielką uroczystością. Przy tej okazji miana była mowa, w której między innemi znajdowały się następujące wyrazy:

Lubo nowy rzeczy porządek został wprowadzonym do *Francyi*, wiele jednak zostało do czynienia ażeby zapewnić spokojność *Euro-*

pie i niepodległość Niemiec. Przywłaszczenia za pomocą których żrzdła wojny były tak znacznie we *Francyi* pomnożonemi, to systema postrachu, które się tyle do wzmocnienia armii przyłożyło, ten okrzyk wolności z taką radością od zwiedzionych ludzi przyjęty, te wszystkie sposoby, uczyniły nieprzyjaciela panem wielkich prowincyj w pośród których jego duma mogłaby inne zawoiować Narody i te swemi hołdownikami lub niewolnikami uczynić. Należy to od waszey odwagi i od przekonania się o obowiązkach waszych, ażeby odeprzeć te nieprzyjacielskie zamiary, i wstrzymać go w granicach, w których jego niespokojność i zła wyjątkowość nie mogłaby już być dłużey niebezpieczną dla spokojności i niepodległości innych Narodów.

z Berny dnia 2. Lutego.

Plan konfitytucyi przez mniejszość Komisji ułożony, został wydrukowanym; Lecz wielu mniema iż równie ten plan iako i drugi przez większość teyże Komisji podany utrzymanym nie będzie.

Obywatele *Laharpe* i *Secretan* nie mniemali się być obowiązani do posłuszeństwa wyrokowi Komisji wykonawczej, i oświadczyli iż zostaną w *Lozannie*, poki tylko dla interesów swoich potrzebe tego osadzą.

Dnia 4. Lutego. — Rada wykonawcza pracuje gorliwie nad wprowadzeniem porządku do woyska. Nowy formułąjący się korpus ma już trzy bataliony, lecz nie zostanie dopełnionym poki po przeyrzeniu stanu skarbu, nie okaże się iż ten korpus będzie mógł być utrzymany.

z Zurich dnia 4. Lutego.

Obywatel *Reinhard* nowy Minister Rzpłtey *Francuzkiej* jest spodziewany na dzień 6. w *Bernie*. Ob. *Pichon* sprawujący interesy aż do jego przybycia, podał naszemu Rządowi Notę pierwszego Konsula *Buonaparte*, w której uwiadomia *Helwetów*, iż od czasu wprowadzonego do *Francyi* nowego rzeczy porządku, *Buonaparte* czynił usiłowania ażeby zjednać *Europie* pokoy; iż lubo pierwsze jego do Rządu *Angielskiego* odezwy pomyślnego nieotrzymały skutku, nieomieszkła jednak donieść sprzymierzonym Rządom, o mocnym swoim przedsięwzięciu czynienia tychże samych usiłowań na zawarcie chwalebnego pokoyu. Rząd *Francuzki* jest przekonany, wyraża ta Nota, iż Rząd *Helwecki* połączy swoje życzenia i usiłowania ażeby trafić do zamierzonego celu, i że natychmiast przy stanie na przyzwolity pokoy, który mu zabezpieczy niepodległość i spokojność. Pomiedzy forpocztami na naszych granicach stoczonych było kilka potyczek. Załoga w *Zurich* składa się tylko z 900. ludzi.

Generał *Lecourbe* wydał tu rozkaz następu-

jący:— *Lecourbe G. Leutnant i kommandant prawego skrzydła.*

Mając wzgląd na to, iż złe i popsute drogi są prawdziwą przeszkodą tamującą dowoz żywności dla armii, mając wzgląd, iż w reparacyi onych mieszkańcy *Helweccy* własne znajdą korzyści, stanowi.

1) Administracye kantonow *Baden, Bazylei, Soloturny, Argau i Zurich* wezwane są do reparowania drog przez ich kantony przechodzących.

2) Drogi w *Frikthale* mają być w podobnymże sposobie reparowane pod dozorem Generała tamże kommandę mającego.

3) W ośm dni po odebraniu terazniejszego rozkazu, kantony, które reparacyow nie przedsięwzięły, albo niedbałstwo w tey mierze okazały, powinny zapłacić robotnikom w tey mierze użytych, a G. Leutnant zachowuje sobie dalsze względem nich wyroki.

4) Generałowie i kommandanci miast mają zlecenie czuwać nad poprawą drog, i będą w odpowiedzi za wszelką w tey mierze zwłokę. W *Zurich* dnia 2. Pluvios r. 8.

Wojsko posilkowe *Helweckie* poydzie ku *Moguncyi*. Brygady są dobrze ćwiczone i złożone z pięknych ludzi. Przychylnosc ich do Rzpłtey jest niezmienną, chociaż od 6 miesięcy nie są płatni. Część tegoż woyska stanie obozem pod *Huninga*.

Generał *Moreau* miał rozmowę długą po dwa razy z *Lawaterem*, który mu się bardzo podobał.

Względem oskarżenia 3 ex-dyrektorow, członki komisji 10 w wielkiej Radzie oświadczyły, iż jeżeli przyjaciele ich wprowadzać znów będą interes ten na scenę, na owczas komisya będzie przymuszona rzecz tę pod sąd oddać, i przytlosować paragraf prawa karę śmierci nakazujący do przestępstwa 3 exdyrektorow. Tym czasem komisya żadnych innych krokow przedsięwziąć nie zamysła, sądząc, iż użyte teraz środki i oddalenie ich osób, do utrzymania spokojności publiczney są dostatecznymi.

NONIESIENIE

Rawa.— We Srodek czyli dnia 19go Lutego roku bieżącego wieczorem między 6tą i 7tą godziną ukradzioną została w tutejszym Dpnie Pocztowym J. K. Mci *Beczulka* z pieniędzmi sub signo H. K. nach *Skierniewice* 90. Funtoz waząca, w której 804. Tal: 19. gr: srebr: w drobney monecie znajdowały się.

Niżej podpisany Pocztomistrz J. K. Mci *Rawlki* podaje to do publiczney wiadomości z tym dolozeniem iż temu, któryby złodzieja lub osobę w niemylnym podeyrzeniu kradzieży tey zostającą okazał, i z tym do niego samego lub też miejscowego Magistratu zgłosił się i doniósł, 100. Tal: nagrody zapłacić, Oprócz tego nazwisko Delatora na żądanie w najszybszym sekrecie zachować przyrzeka. Dnia 20. Lutego 1800.

Poczt-Amt J. K. Mci— *Lietzmann.*

O b w i e s z c z e n i e.

Najjaśniejszy Pan zwróciwszy szczególnie swą uwagę na Instytut założony przez siebie akademii budowniczej: i chcąc, aby przez odpowiadające celowi swemu urządzenie, coraz więcej ku swemu dążyła wydoskonaleniu, wydał prezydentowi i innym członkom deputacyi akademickiej w najwyższym departamencie budownictwa tymczasową instrukcyą przez rozkaz gabinetowy pod dnem 30. Września r. przeszłego datowaną. W myśli takowej instrukcyi ma być ogłaszano co pół roku przez gazety, iak? i gdzie? winni zgłaszać się uczniowie, celem przyjęcia siebie do następującego najbliższego kursu, jakie mają przynosić za sobą wiadomości poprzednicze, i iakim prawom poddać się obowiązani? Tym końcem ogłasza się następujące dokładniejsze objaśnienie uniwersału pod dnem 6. Lipca 1799. wydanego, stosownie do osnowy i przepisu wzmiankowanej instrukcyi tymczasowej. I. Każdy rok nauki zaczyna się w całości od 1. Kwietnia, a kończy 15. Marca w następującym roku według kalendarza. Kurs letni rachuje się biorąc w całości, zawsze od 1. Kwietnia aż do 15. Września, a w ciągu onego następujące nauki dawane będą 1.) Arytmetyka, Algebra, Geometrya elementarna. 2.) Wypracowanie praktyczne rozmiarów; umiejętność Geometrii i Niwelowania. Razmiary i Niwelowania na polu. 3.) Styl w interesach używany. 4.) Rysunki ozdób drzewnych. 5.) Rysunki i wypracowanie rysu drzew, a to pod liczbą 4. i 5. dając wzgląd na prawa optyki i perspektywy: niemniej na pierwszą część sztuki budownictwa mieyskiego, ile traktuje o piękności, dobrych rysunkach i porządku kolumnady. 6.) Rysunek maszyn z gruntowną, jednak praktyczną informacyą do wyobrażeń w perspektywach: ile ta jest potrzebna budowniczemu kameralnemu. 7.) Konstrukcyja budowli połączona z fizyką budowniczą; a zatym tylko mianowicie co do poznania składu materyałów; niemniej działania innych ciał fizycznych i stosunków z budowlą, przywodząc się do tego z nauki przyrodzonej rezultata; niemniej z innych w budowaniu mieć się mogących względów. 8.) Sztuka budownictwa mieyskiego: czyli pierwsza iey połowa o mocy, wygodzie i piękności budowli, o dobrym w niej rysunku; niemniej potrzebna informacya o początku, wykształceniu, i użyciu porządków kolumnady oraz dalszy w tej mierze wykład przez rysunki przyjętych (funkcyonowanych) kolumnady porządków, z najlepszy wziętych i ulubionych autorów: tu przystosują się i wyjaśnia prawa optyczne i perspektyw. Kurs zimowy w całości wzięty dawany być ma od 1. Października do 15. Marca: a w ciągu iego nauczać się będzie: 1.) Trygonometrya płaszczyzna i nauka o ciałach. 2.) Statyka i Hydrostatyka. 3. Mechanika i Hydraulika. 4.) Nauka o Maszynach. 5.) O konstrukcyi budowli 2ga część, która rozprawia o przyrządowaniu i połączeniu materyałów do budowli, zwracając uwagę na pryncypia z wykładu pierwszej części wyciągnięte. 6.) Sztuka budownictwa ekonomicznego: z informacyą, iak mają być układane anszlagi, czyli rejestra budownicze. 7.) 2ga część sztuki budownictwa mieyskiego: o zakładaniu rozmaitych budowli mieyskich, jako to: pałaców, domów, rezydencyi Magistratur królewych, ratuszów, kościołów, wież, budowli na akademie, biblioteki, i rękodzielnie, nie mniej na szkoły, gmachy widowisk (Teatra), szpitale, domy pracy i poprawy: dalej nieoddzielnie (Reitbahn) magazyny, zbrojownie, koszary, lazarety, stráže, (Wache), więzienia, bram i mury mieyskie; cmentarze, studnie publiczne, cyferty, ścieki wod, pamiętniki czyli monumenta, &c. &c. Niemniej domy mieyskie, ślady siławeck, lodownie, &c. Przytym da się informacya i naznaczyć ćwiczenie w zrobieniu rysu i anszlagów, na te budowle: dalej o wyborze mieysc do rozmaitych budowania gatunków; o założeniu miast: a teorya nauki utwierdzi się zmysłową wprawą, przez rysunki. 8.) Wiadomość budownicza o łożyskach rzek i stawach: wraz z informacyą, iak się mają układać na to rejestra czyli anszlagi. 9.) Taką wiadomość o śluzach, portach, mostach, i drogach: a do niej informacya, iak się mają robić tym końcem rejestra budownicze. 10.) Encyklopedia sztuki budo-

wniczey, wraz z krótką historią krytyki. 11.) Rysunek ozdób czyli dekoracyi drzew-
nych. 12.) Rysunek architektoniczny, i 13.) rysunek maszyn. Te wszystkie rysunki
dawane będą, iako ciąg dalszy zaczęty pierwszego półrocza w tych przedmiotach
nauki: a we wszystkich trzech gatunkach mieć się będzie wzgląd na praktyczne
przy zastosowanie prawideł optycznych i perspektyw. Zaczynając od 1. Marca i toż
samo od 1. Września, nie już więcej nowego uczyć się nie będzie: ale w ciągu ka-
żdych dni 14. to co się w poprzedzających 5. miesiącach nauczało, powtórzy się
dla examinu i próby. Ostatnie zaś dni 14. zaczynając od dnia 15. do ostatniego Wrze-
śnia, służyć będą równie nauczycielom, iako i uczniom na odpoczynek, osobliwie
ostatnim na dokończenie sexternów: nie mniej na dalsze przygotowanie, zebranie,
i uporządkowanie nowo następujących uczniów. Ztym wszystkim rzecz łatwa do po-
jęcia, że takiego mnóstwa podanych do nauki przedmiotów nie tylko wyczerpać grun-
townie i zgłębić nauczyciele, ale tym mniej uczniowie w jednym roku obić, i trwa-
le z zatrzymaniem w pamięci nauczyć się nie mogą: że dokładne ich poznanie i ob-
jęcie wymaga dostatecznego czasu, i stosownego w nauce porządku: równie iak samo
iej zaczęcie już pewnych wiadomości szkolnych potrzebuje, tym końcem II. Cała
nauka budownicza, łącząc w to Geometrię trwać ma lat 4. Stosownie do uniwersału
pod dniem 6. Lipca 1799. a nierachując czasu na naukę mierniczą, półtrzecia roku.
III. Atoli nikt do właściwej nauki budowniczey, iako to: do lekcyi konstrukcyi, Staty-
styki i Hydrostatyki, Mechaniki, i Hydrauliki, nauki o Maszynach, sztuki budowania eko-
nomicznego i wiejskiego, o korytach rzek, stawach, śluzach, portach, mostach,
i drogach, nie może być przypuszczonym; Kto a) niema ręki w pisaniu czytel-
ney i dobrej, nie zrobi konceptu ortograficznie wyraźnego i porządnego, tudzież
nie posiada dostateczney zaalomości języka niemieckiego, a przynajmniej nie jest co-
kolwiek obeznanym z wyrazami francuzkiemi, i łacińskimi, ile te się tyczą sztuki
budowniczey b) dalej: uczeń mający być przyjętym, winien popisywać się z go-
dnym wiary świadectwem, że już odbył co do większych przedmiotów trzecią, a
drugą klasę co do zwyczajnych nauk: szczególne zaś tylko okoliczności mogą zrzą-
dzić wyjątek od tego prawidła, jeżeli kandydat dowiedzie przy examinie, że za po-
mocy prywatney informacyi nabył potrzebnych wiadomości, iakie się dają w szkołach.
c) tenże uczeń winien umieć rozwiązać z łatwością wszelkie w życiu pospolitym zacho-
dzące rodzaje rachunków. d) Należy, aby był już dobrze ćwiczonym w praktycznych
rozmiarach i Niwellowaniu, i w stanie legitymować się attestem oficjalisty budo-
wniczego, lub którego zaprobowanych isometrów, że znajdował się przez rok 1. przy
rozmiarach ekonomicznych, a nadto sam rozmiarzał i niwelował. I tylko dla Kandy-
datów którzy przez Najwyższy Departament. JK.Mci budowniczy są już examinowani
i przyjęci za isometrów, może służyć excepcya od tego prawidła e) Lecz ktoby
bez tych konieczności chciał zacząć nauki, może prawda, brać informacyę w Aryt-
metyce, Algebrze, Jeometrii elementarney, Miernictwie na doświadczeniach zasadzo-
nym, teoryi rozmiarów połowych i niwelowania: nie mniej w praktycznym na
polu rozmiarze; dalej: w języku niemieckim, i stylu używanym w interesach: wsze-
lako będzie musiał odbyć się z temi lekcyami w pierwszym półtora roku przed właści-
wą nauką budowniczą. Ztym wszystkim wolno ma będzie w tym przeciągu czasu od-
wiedzieć poprzedniczo lekcyę rysunków budowniczych. Z drugiey strony ci, co są przy-
puszczeni do właściwej nauki budownictwa, ile im czas pozwala, mogą nadto słuchać
lekcyi ku ich przygotowaniu służących i powtarzać je sobie. f) Jako zaś po mło-
dzieży w ogólności spodziewać się wypadu przyzwoitego i uczniów budownictwa go-
dnego sprawowania się, tak mianowiciey, powinni będą przeznaczonych na lekcyę go-
dzin pilnować; podczas tychże lekcyi od początku aż do końca słuchać z pilnością,
nie uchylając się od examinu i repetycyi, ale starać się o łatwe i prędkie na zapytania
odpowiedzi; w ciągu pięciu miesięcznego na naukę czasu, przychoząc w godzinę lek-
cyom poświęcone, wpisywać zaraz własną ręką w książki, czyli rejestra nazwisk imio-
na swoje: a potem na dawaną przez nauczycielów informacyę dawać w milczeniu
baczność. g) Oprócz examinu i repetycyi, któremu wszysey poddać się winni uc-
niowie, będzie szczególniey obowiązkiem uczniów z klasy rysunków sporządzać pod
okiem nauczycielów tak, iak dawniey, tychże rysunków próby, oddając je przy końcu

każdego kursu nauczycielom swoim. b) Lubo zaś takowe próby rysunków, każdemu z uczniów, gdyby tego żądał, będą zwrócone: lepiej jednak stanie się dla samychże uczniów; gdy takowe ich rysunki zachowane będą w Registraturze Akademickiej jako dowody ich pilności i postępu w naukach: gdyż służyć im to może do przyszłego umieszczenia za szczególniejszą zaletę: albowiem zaczynając od pierwszego półroczu ich nauk na Akademii aż do końca ogólnego z budownictwa examinu, mieć się będą przed oczyma dowody dobrego ich postępowania, równie jako i kuratorowie Akademii JKMc. Budowniczej przychylił się do tego, aby na wniosek deputacji Akademickiej za sztuki, które się dobrze udały, a może zdałyby się do użycia szkołom prowincjonalnym sztuków, oddzielne nagrody były uchwalone. IV. Podług właściwego prawidła nikt do Akademii Budowniczej przyjętym nie będzie, kto nie jest w stanie zapłacić natychmiast metryki w kwocie talarów 10. a nadto okazać, że może również z góry zapłacić postanowione nauczycielom honoraria za lekcye dawać się mające. Żeby zaś i ci, co przyrozwiązujących się szczególnych talentach, połączonych z dobrymi świadectwami o przystoynym sprawowaniu się swoim, są tak ubodzy, iż naznaczonych od metryki i za naukę opłat złożyć nie mogą: na tym niecierpieli, i nie utracali dobrodziejstw przez tak powszechnie użyteczną instytucją zamierzonych: Przeto a.) iak tylko odejdzie jeden ze 4. uczniów (którzy w myśli zatwierdzonych najwyższym wyrokiem JKMc. zasad wciągu całego kursu, iaki potrzebną odprawę na Akademii budowniczej, bądź iako Jeometrowie, lub Architekci, do uzupełnienia swych nauk podług opinii deputacji Akademickiej, całe bezpłatne brać mają informację) zaraz na jego miejsce ten wchodzić powinien, który przy równych talentach i dowiedzionem ubóstwie najwcześniej się zgłosi, i okaże, że do takowego miejsca bezpłatnego jest usposobionym. Tym końcem zaś utrzymywana będzie lista expectantów dla tych, którzy zgłoszili się do takowego umieszczenia w deputacji uznani będą od niej za usposobionych. b.) Gdyby się zdarzył przypadek, że 4. bezpłatni uczniowie nieodprawiają całego uzupełnić kursu; a tym samym wszystkich lekcyi na Akademii budowniczej dawanych niesłuchają: przeto zachowani do całe bezpłatnej informacji w powyżey wzmiankowanej liście expecteantów kandydaci, przy równym usposobieniu i stosownie do prawideł starszeństwa przypuszczeni zostaną do słuchania bezpłatnej lekcyi, na które uczniowie bezpłatni nie uczęszczają. c. Tym z młodzieży utalentowanej, którzy, lubo podług pryncypiów nie są usposobieni do brania zupełnie bezpłatnych informacji, jednak przy nastaniu do Akademii budowniczej, albo już znacznym zrobili postępek, lub winny sposób stali się godnymi i zasłużyli na wsparcie celem ułatwienia ich nauk akademickich, w przypadkach szczególnych i na urzędowej deputacji akademickiej wniosek, darowaną będzie przez kuratorów opłata metrykalna; z drugiej strony zaś do nich tylko samych należyć ma: albo zaspokoić zupełnie nauczycieli w ich honoraryach, lub się z nimi w tej mierze innym sposobem ułożyć. d.) Osoby niemiętne do bezpłatnych informacji zgłaszające się, które albo już się poświęciły, lub jeszcze zechcą się poświęcić temu, lub owemu rzemiosłu budowniczego przedmiotowi, nietylko odbiorą całe bezpłatną naukę onym, iako czeladzi lub uczniom potrzebną i użyteczną: a to częścią w klasie rzemiosła budowniczego, dla nich na Akademii urządzonej, częścią w szkołach prowincjonalnych sztuków i rzemiosł budowniczych: gdzie im nadto potrzebne do rysunków materiały będą dodane, ale prócz tego tym z rzemieślników budownictwa którzy szczególniejsze posiadają zdolności i talenta; są opatrzeni dobrymi świadectwami ze szkół rzemiosła architektury i sztuków, wolny i bezpłatny przystęp do brania lekcyi na Akademii budowniczej, szczególnież onym użytecznych będzie dozwolony. Żeby zaś względem uczniów bezpłatnie słuchać lekcyi mających, potrzebny do kuratorów Akademii wniosek i rekwiizycya były zamieszone; i zostało dosyć czasu na wyrozumienie kandydatów czy są iak należy usposobieni, powinni się kandydaci przynajmniej 6. Niedziel przed zaczęciem półrocznego kursu, który chcą słuchać, zgłosić się w sposobie następującym: tudzież przyłączyć dowody zażręzonego do bezpłatnych lekcyi usposobienia. V. Chac który z kandydatów byż przyjętym bezpłatnie na Akademię budowniczą; bądź za opłatą prawem oznaczonej należytości, niech się zgłosi do Prezydenta Najwyższego Departamentu JKMc. budowni-

etwa, i iego Deputacyi Akademickney (którym jest teraz W. *Morgenländer* Tayny Konsyliarz Skarbu) albo w iego nieprzytomności do naystarszego Deputacyi Konsyliarza: z wyrażeniem na piśmie imienia swego i nazwiska, mieysca urodzenia i wieku, mieszkania oycs, stanu i rzemiosła, oraz iaki właściwy każdego z uczniów cel nauki, niemniej czego już tym końcem poprzedniczo uczył się. Do tego należy informować się o prawach Akademii budowniczey i rozrządzeniach iey przełożonych; poczym stawić się naybliżej następującej soboty przed południem o godzinie w pół do dziewiątej w przedpokoju Naywyższego Departamentu budownictwa; gdzie Konsyliarz, któremu iego memoryał celem dania opinii został przypisany, przed całym kompletem Departamentu z umiętności próbować go będzie: a jeżeli te znajdują się do przyjęcia go dostatecznymi, odbierze uczeń zaświadczenie o przyjęciu: Potym Metrykę za opłatą należytości: albo całkiem lub w części bezpłatnie; według okoliczności w przepisany toku rzeczy wydaną: w której zawierać się będzie dokładniejsza informacya: iak mu się zachować i o iakie postęпки starać należy. Tu szczególniej zostanie polecony Konsyliarzowi, (któremu iego memoryał dostał się dla złożenia opinii) aby był mu przewodnikiem: to jest: tenże Konsyliarz przepisze uczniowi, na iakie lekcye ma uczęszczać; stosownie do okazanych na próbie zdolności i początkowych nauk: dalej: Konsyliarz przy wizycie klas i kolegiów, zwracać będzie szczególniejszą uwagę na uczniów światłemu przewodnictwu swemu powierzonych, dając baczną na ich postępek w naukach, i wspierając ich udziałem swej rady: gdy podczas wizyty będzie o to z należytą uczniom skromnością, od nich uprzedzony. VI. Deputacya Akademicka przy wizycie Kolegiów, pod czas examinu i repetycyi tudzież przy rozpoznaniu robot na próbę działanych, wyciągać nie będzie ogólnie przechodzącego siły uczniów postępkę; lecz jest obowiązana N. Panu zgodnie z prawdą donosić, iak daleko który z uczniów postąpił w naukach, i iakie jest sprawowanie się iego. Pilni i dobrą dystrykcyą zalecenii, umieszczani będą według starszeństwa na funkcyje budownicze, tak w miastach rezydencyonalnych, iako i prowincyach JKMc. zdarzające się, a w dobieraniu kaadydatów na wakujące architektów urzędy, mieć się będzie na nich wzgląd szczególniejszy. Nareszcie z ich tylko grona wybierze się subiekta, które dla tym lepszego jeszcze wydoskonalenia się, wysyłane na woiaży, fundusz na to pieniężny z Kasy JKMc Akademickney Budownictwa dostaną. Niepilni zaś, i postępkem znatomiłym nie zaszczytzeni, na siebie samych złożą winę, jeżeli się ich w tym udziale dystrykcyi pominię. VII. Lubo cudzoziemcy, chcąc odwiedzać Akademią są uwolnieni od pisywania się świadectwem, że znają sztukę mierniczą; winni jednak ulegać innym warunkom; jeżeli chcą mieć nadzieię promocyi w Państwach JKMc, albowiem według uniwersatu pod dnem 6. Lipca 1799. nie odcygnie się im prawa, aby nie mieli być uczestnikami nauk na Akademii budowniczey dawanych. Lecz niemniej i po cudzoziemcach wymagać się będzie porządku i przydatnych postępków; gdyby zaś który z nich ustłował się z pod zastrzeżonych obowiązków, iakim ulegają królowcy, a wszelako chciał się dobić o mieysce Architekta, lub o funkcyę mierniczą w Państwach JKMc, takowy sam przypisze postępowaniu swemu; jeżeli przy examinie w naywyższym departamencie budownictwa złożyć się mającym, tym ostrzej z nim się postąpi. Ze więc tak co do przepisanego czasu i porządku w nauce budowniczey, iako innych warunków i obowiązków, ścisłego tych prawideł zachowania przestrzegać należy, ponieważ N. Pan wyrokiem swoim sam dał do poznania: iż ze sposobiając się młodzieży, nie tak chce mieć Profesorów Akademii, iako raczej praktycznych Oficjalistów budowniczych: a mała ich liczba, gdy są tam zdolniejsi, więcej Państwu Jego usłuży i użytku przyniesie, niż wiele mierney zdolności Architektów; chcący przeto być uczestnikami nauk, na Akademii Budowniczey dawanych, a mianowicie ich rodzice i opiekunowie, ściśle podług tych prawideł zachować się winni, wprzód zaś, niżeli ten zawód rozpoczynają, dobrze im go rozważyć należy; aby przeciwnie postępując, razem czasu i pieniędzy bez celu nie trwonili. Dano w Berlinie dnia 12. Lutego 1803. Roku.

Kuratotowie Akademii JKMc Budowniczey.

de Hardenberg.

de Schroeter.